

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2*

THE GOOD GOVERNANCE - BASED ADMINISTRATION OF SCHOOLS UNDER TRANG PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

อรรวี อินทรพลาเดชา* และธีรพงศ์ แก่นอินทร์

Onrawee Intrapaladecha and Theeraphong Kaenin

คณะศึกษาศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education and Social Sciences, Southern College of Technology, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: inrawee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู 2) เปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียน และ 3) ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) และการเปรียบเทียบพหุคูณแบบ LSD ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู โดยรวมอยู่ในระดับดี 2) ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีเพศ ประสบการณ์ทำงาน ในฐานะผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันมีทัศนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมแตกต่างกัน และครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีอายุและระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน และ 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะ ครูส่วนหนึ่งมีความเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพในการบริหารงานไม่เพียงพอ เครื่องมือการจัดการในส่วนของทรัพยากรและแรงงานมีค่อนข้างน้อย และระบบการติดตามและประเมินผลไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยมีข้อเสนอแนะว่าโรงเรียนควรมีเครื่องมือ ทรัพยากร และแรงงานเพิ่มขึ้นจึงจะสามารถทำให้องค์กรตอบสนองความต้องการต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากขึ้น

คำสำคัญ: การบริหาร, หลักธรรมาภิบาล, การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาล

Abstract

The objectives of this research article are to 1) study administration according to the principles of good governance according to teachers' viewpoints. 2) Compare management according to the principles of good governance according to teachers' views according to the variables of gender, age, and educational level. Work experience as a school administrator and

* Received February 10, 2024; Revised February 21, 2024; Accepted February 27, 2024

the size of the school and 3) study problems and suggestions of administration according to the principles of good governance according to teachers' views. The sample group used was 291 teachers of schools under the jurisdiction of the Trang Primary Educational Service Area Office, Area 2. The instrument used to collect data was a questionnaire regarding administration according to the principles of good governance of the school. It is a 5-level rating scale. Statistics used in the analysis include percentage, mean, and standard deviation. One-way analysis of variance (One-Way ANOVA) and multiple comparisons using LSD were used. The results of the research found that 1) management according to the principles of good governance according to teachers' viewpoints Overall, it is at a good level. 2) Teachers who work in schools where the administrators are of the same gender. Work experience as a school administrator and different sizes of schools have different overall attitudes towards administration according to the principles of good governance. And teachers working in schools where administrators have different ages and educational levels have no different views on administration according to the principles of good governance overall and in every aspect. and 3) problems and suggestions. A portion of teachers were of the opinion that school administrators were insufficiently efficient in their administration. There are relatively few management tools for resources and labor. and the monitoring and evaluation system is not efficient enough. It is suggested that schools should have more tools, resources, and labor to make the organization more responsive to the needs of stakeholders.

Keywords: Administration, Good Governance, Good Governance - Based Administration of Schools

บทนำ

หลักธรรมาภิบาล ได้ถูกกำหนดเป็นนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยการกระจายอำนาจและใช้พื้นที่เป็นฐานที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ได้ประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ ตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 มาตรา 8 และเป็นจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 (สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2565)

ดังนั้น การบริหารโรงเรียนโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นฐาน จึงจัดว่าเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 (พงษ์กฤตย์ นามปพนอังกูร และคณะ, 2563) โดยประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาล ซึ่งได้บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และได้นำมาบรรจุไว้ในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติดีมีชอบ รวมทั้งยังได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ตามมาตรา 6 ระบุว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คือ การบริหารราชการเพื่อบรรลุเป้าหมาย เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ และมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ได้กำหนดให้หลักธรรมาภิบาลเป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจในการบริหารการศึกษา กล่าวคือ พัฒนาระบบการบริหารจัดการแบบบูรณาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลและประสานงานโดยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลเหมาะสมกับบริบท และมีเป้าประสงค์ในการมีระบบการบริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล พร้อมทั้งพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล

จากความเป็นมาและความสำคัญของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล บ่งชี้ได้ว่าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยถูกกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ และนโยบายที่พึงปฏิบัติ ทั้งนี้การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ยังคงมีการวิจัยค่อนข้างน้อย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เพื่อศึกษาและติดตามสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การตอบสนอง ภาระรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ เปิดเผย/โปร่งใส หลักนิติธรรม ความเสมอภาค การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ การกระจายอำนาจและคุณธรรม/จริยธรรม รวมทั้งข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้ เพื่อให้โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และผลการวิจัยที่มีความตรงภายใน (Internal validity) และความตรงภายนอก (External Validity) ผู้วิจัยได้วางแผนและดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอนในประเด็นต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำนวน 1,200 คน จาก 134 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบด้วย ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 จำนวน 300 คน คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร่ ยามาเน่ และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบมีชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่/ใหญ่พิเศษ พร้อมหาสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ โดยได้สุ่มจำนวนโรงเรียนในแต่ละขนาดร้อยละ 30 ของโรงเรียนทั้งหมด และเลือกกลุ่มตัวอย่างในแต่ละขนาดโรงเรียนโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและผู้บริหารโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของครูและผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 10 ด้าน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างงานวิจัย แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) ปรากฏว่าแบบสอบถามเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .989

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเพื่อประกอบการทำวิจัย ไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ด้วยตนเอง และผ่านทางระบบ My - Office ของโรงเรียน โดยแนบ QR Code แบบสอบถามออนไลน์ โดยใช้ Google Form กำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม 15 วัน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บรักษาคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามไว้เป็นความลับ ผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับจำนวน 291 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97 จากนั้นนำไปวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและผู้บริหารโรงเรียน โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 10 ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมายของคะแนนและการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูของผู้บริหารโรงเรียนตามตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียนโดยใช้สถิติทดสอบค่าความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) ซึ่งถ้าพบว่า มีค่าเฉลี่ยอย่างน้อย 1 คู่ แตกต่างกัน จึงทำการทดสอบค่าความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการทดสอบ LSD ตอนที่ 3 แบบสอบถามด้านปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูของผู้บริหารโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 หลังจากการผ่านขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีประสบการณ์ทำงานระหว่าง 5 - 10 ปี และพบว่า ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นเพศชาย ผู้บริหารมีอายุมากกว่า 40 ปี มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารโรงเรียนระหว่าง 5 - 10 ปี และครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูโรงเรียนทั้ง 10 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับดี ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู โดยรวมและรายด้าน

ที่	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน	n = 291		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1.	ประสิทธิภาพ	4.24	0.67	ดี	9
2.	ประสิทธิผล	4.37	0.62	ดี	6
3.	การตอบสนอง	4.34	0.66	ดี	8
4.	การระับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้	4.40	0.67	ดี	5
5.	เปิดเผย/โปร่งใส	4.54	0.61	ดีมาก	3
6.	หลักนิติธรรม	4.56	0.60	ดีมาก	1
7.	ความเสมอภาค	4.51	0.59	ดีมาก	4
8.	การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ	4.37	0.64	ดี	6
9.	การกระจายอำนาจ	4.39	0.63	ดี	5
10.	คุณธรรม/จริยธรรม	4.55	0.57	ดีมาก	2
รวม		4.42	0.56	ดี	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู โดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.56) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านเปิดเผย/โปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านความเสมอภาค และด้านคุณธรรม/จริยธรรม อยู่ในระดับดีมาก และด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับดี โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านหลักนิติธรรม ด้านคุณธรรม/จริยธรรม ด้านเปิดเผย/โปร่งใส ด้านความเสมอภาค ด้านการระับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ ด้านการกระจายอำนาจ ด้านประสิทธิผล ด้านมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ ด้านการตอบสนอง และด้านประสิทธิภาพ ตามลำดับ

2. ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2

2.1 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามตัวแปรเพศของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า โดยรวมครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารเป็นเพศชายมีทัศนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารเป็นเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารเป็นเพศชายมีทัศนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนด้านการระับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ ด้านเปิดเผย/โปร่งใส ด้านความเสมอภาค และด้านคุณธรรม/จริยธรรมสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารเป็นเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามตัวแปรอายุของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีอายุต่างกันมีทัศนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน

2.3 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามตัวแปรระดับการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน

2.4 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนตามตัวแปรประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารโรงเรียน พบว่า โดยรวมครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารมากกว่า 10 ปี มีทัศนคติต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารน้อยกว่า 5 ปี และระหว่าง 5 - 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารระหว่าง 5 - 10 ปี มีทัศนคติต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ สูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารน้อยกว่า 5 ปี และมากกว่า 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารมากกว่า 10 ปี มีทัศนคติต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลด้านการตอบสนองสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารน้อยกว่า 5 ปี และระหว่าง 5 - 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารมากกว่า 10 ปี มีทัศนคติต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล ด้านการรับผิดชอบต่อ/สามารถตรวจสอบได้ ด้านเปิดเผย/โปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านความเสมอภาค และด้านคุณธรรม/จริยธรรมสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารน้อยกว่า 5 ปี และระหว่าง 5 - 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.5 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดกลาง มีทัศนคติต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดกลาง มีทัศนคติต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรมและด้านการกระจายอำนาจ สูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดกลาง มีทัศนคติต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลด้านประสิทธิผล ด้านการตอบสนอง ด้านการรับผิดชอบต่อ/สามารถตรวจสอบได้ ด้านเปิดเผย/โปร่งใส ด้านความเสมอภาค และด้านคุณธรรม/จริยธรรม สูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนคติของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ปัญหา พบว่า ครูร้อยละ 1.37 มีความเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพในการบริหารงานไม่เพียงพอ เครื่องมือการจัดการในส่วนของทรัพยากรและแรงงานมีค่อนข้างน้อย และระบบการติดตามและประเมินผลไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งนี้ โรงเรียนควรมีเครื่องมือ ทรัพยากร และแรงงานเพิ่มขึ้นจึงจะสามารถทำให้องค์กรตอบสนองความต้องการต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากขึ้น นอกจากนี้ ครูร้อยละ 1.03 มีความเห็นว่า ครูขาดการพัฒนาตนเอง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติการ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมครูและบุคลากรในการปฏิบัติงานในทุก ๆ ด้าน เช่น การให้ขวัญกำลังใจ เป็นต้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนคติของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดา ส่งแสง เรื่องการใช้หลัก

ธรรมาภิบาลในการบริหารงานตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 (กฤษดา ส่งแสง, 2562) และงานวิจัยของ ชิตีคอลลีตะ บินติอะสร เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพในการบริหารงานตามทัศนะของครูในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ที่พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาล รวมทั้งในปัจจุบัน กรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ก่อนการแต่งตั้งตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ช่วยทุกคนให้ได้รับการพัฒนา โดยการอบรมให้ความรู้ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหาร การดำเนินงานของโรงเรียนตามแนวทางที่กำหนดไว้ตามพรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการบริหารงานของโรงเรียนต้องยึดนโยบายจากส่วนกลางในการปฏิบัติงาน เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งมีการตรวจสอบและประเมินคุณภาพจากหน่วยงานต้นสังกัด ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องปฏิบัติหน้าที่ตามหลักนิติธรรมหรือกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด มีคุณธรรม จริยธรรม มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ จึงส่งผลให้การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี (ชิตีคอลลีตะ บินติอะสร, 2562)

2. ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ตามทัศนะของครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ตรัง เขต 2, 2566)

2.1 การเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามตัวแปรเพศของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีเพศต่างกัน มีทัศนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกัน กล่าวคือ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารเป็นเพศชายมีทัศนะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารเป็นเพศหญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรชลิกา หัสเขต และคณะ เรื่อง การเปรียบเทียบพฤติกรรมภาวะผู้นำระหว่างผู้บริหารเพศหญิงและผู้บริหารเพศชายตามทัศนคติของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ที่พบว่า ผู้บริหารเพศชายมีพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบใช้อำนาจและแบบมีส่วนร่วมสูงกว่าผู้บริหารเพศหญิง โดยมีการสั่งการเด็ดขาด มีความเชื่อมั่นสูง มีกระจายอำนาจ รวมทั้งมีการชี้แจงบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล (ฉัตรชลิกา หัสเขต และคณะ, 2565)

2.2 การเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามตัวแปรอายุของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ผู้บริหารทุกช่วงวัยต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลซึ่งได้ถูกกำหนดเป็นนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 การเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามตัวแปรระดับการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐชา สุกิจประภานนท์ และตรัยภูมิินทร์ ตรีศรีสุวรรณ เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเขตอำเภอหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลทุกด้านไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลนั้นเป็นนโยบายและหลักเกณฑ์ที่ผู้บริหารทุกคนไม่ว่าระดับการศึกษาใดก็ตามต้องถือปฏิบัติตามระเบียบ (ญัฐชา สุกิจประภานนท์ และตรัยภูมิินทร์ ตรีศรีสุวรรณ, 2565)

2.4 การเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนตามตัวแปรประสบการณ์ทำงานในฐานผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีทัศนคติต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน กล่าวคือ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ทำงานในฐานผู้บริหารมากกว่า 10 ปี มีทัศนคติต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ทำงานในฐานผู้บริหารน้อยกว่า 5 ปี และระหว่าง 5 - 10 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ อำไพ เรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน ในสหวิทยาเขตชลบุรี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 (วราภรณ์ อำไพ, 2561) และงานวิจัยของ สุพรทิพย์ ไทรทองคำ และคณะ เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทำงานในฐานผู้บริหารโรงเรียนมาเป็นระยะเวลานาน ย่อมมีความเข้าใจในหลักเกณฑ์ ระเบียบและข้อปฏิบัติมากกว่า (สุพรทิพย์ ไทรทองคำ และคณะ, 2562)

2.5 การเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกัน กล่าวคือ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางที่มีทัศนคติต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ขึ้นไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดา ส่งแสง เรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานตามทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรังเขต 2 (กฤษดา ส่งแสง, 2562) และงานวิจัยของ สุทธิพงษ์ จันทรเพ็ญ เรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามขนาดโรงเรียน ที่พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า การบริหารโรงเรียนแต่ละขนาด มีแนวทางและขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันตามบริบทของโรงเรียน มีการดำเนินงานที่ต่างกัน จึงส่งผลให้ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูแตกต่างกัน (สุทธิพงษ์ จันทรเพ็ญ, 2562)

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 พบว่า ครูส่วนหนึ่งมีความเห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนมีประสิทธิภาพในการบริหารงานไม่เพียงพอ โดยเครื่องมือการจัดการในส่วนของทรัพยากรและแรงงานมีค่อนข้างน้อย และระบบการติดตามและประเมินผลไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งนี้ โรงเรียนควรมีเครื่องมือทรัพยากร และแรงงานเพิ่มขึ้นจึงจะสามารถทำให้องค์กรตอบสนองความต้องการต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากขึ้น นอกจากนี้ ครูและนักเรียนขาดการพัฒนาตนเอง ทำให้ไม่สามารถบริหารงานได้บรรลุตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมครูและบุคลากรในการปฏิบัติงานในทุก ๆ ด้าน เช่น การให้ขวัญกำลังใจ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดา ส่งแสง เรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานตามทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรังเขต 2 พบว่า ผู้บริหารควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในโรงเรียนให้มากขึ้น ควรมีการประชุมเพื่อให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสถานศึกษาควรดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนในการปฏิบัติงาน การตัดสินใจ และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ (กฤษดา ส่งแสง, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครู โดยรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเปิดเผย/โปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านความเสมอภาค และด้านคุณธรรม/จริยธรรม อยู่ในระดับดีมาก ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับดี

2) ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ผู้บริหารมีเพศ ประสบการณ์ทำงานในฐานะผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันมีทักษะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมแตกต่างกัน และอายุ ระดับการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนต่างกันมีทักษะต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน และ 3) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลตามทัศนะของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 พบว่า 1) ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ตามทัศนะของครูโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยด้านเปิดเผย/โปร่งใส ด้านนิติธรรม ด้านความเสมอภาค และด้านคุณธรรม/จริยธรรม อยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้ โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกโรงเรียนรักษาการดำเนินงานในด้านเหล่านี้ให้คงอยู่ในระดับดีมากต่อไป 1.2) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนตามทัศนะของครูด้านประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาการบริหารงานในด้านนี้ให้มากขึ้น โดยการส่งเสริมให้ผู้บริหารโรงเรียนมีระบบขั้นตอนการทำงาน และควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารงานโรงเรียน รวมทั้ง มีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนด้านประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดา ส่งแสง. (2562). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้.
- ฉัตรชลิกา หัสเขต และคณะ. (2565). การเปรียบเทียบพฤติกรรมภาวะผู้นำระหว่างผู้บริหารเทศหญิงและผู้บริหารเพศชายตามทัศนคติของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- จิตติคอสิตะ ปินตือะสร. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับ ประสิทธิภาพในการบริหารงานตามทัศนะของครูในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้.
- ณัฐชา สุกิจประภานนท์ และตรัยภูมิินทร์ ตรีศิริวร. (2565). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเขตอำเภอหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 13. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- พงษ์กฤตย์ นามปพนอังกูร และคณะ. (2563). ธรรมาภิบาล:หัวใจของการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 16(1), 1-14.
- วรารณณ์ อำไพ. (2561). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. (2565). ประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 - 2570. ตรัง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2.

- สุทธิพงษ์ จันทรเพ็ญ. (2562). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูสังกัด อาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้.
- สุพรทิพย์ ไทรทองคำ และคณะ. (2562). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 11(1), 91-99.